

lauantai 2.7.2022
aamuseurat klo 8.30
Ilpo Saarelainen

Lähes 90-vuotias äitini kuoli yllättäen kevättalvella. Hän oli kotoisin tämän kaupungin naapuripitäjän Kontiolahden pohjoisosasta, Puson kylästä. Puson kylän ensimmäiset asukkaat tulivat järvien välisille vaaroille pakoon Ruotsin ja Venäjän välistä veristä ruhtuurisotaa 1600-puolivälin taitteessa. Nämä Pielisen ja Pusonjärven välisille vaaroille tulleet asukkaat kokivat kaikki 1600- ja 1800-luvun nälkävuodet, kulkutaudit, sodat, jotka olivat viedä mennessään näiden seutujen viimeisetkin asukkaat. Vielä 1917/18 talvena Puson kylässä syötiin pettuleipää ja monen asumuksena oli savupirtti, kuten kylässä vieraillut kirjailija Samuli Paulaharju kertoo.

Puson kylä sai oman koulunsa 1900-luvun alkupuolella. Koulu oli kylän keskus. Opettaja Kerttu Mustonen piti pyhäkoulua, kävi katsomassa lapsia kodeissa, opetti lapset kasvimaan pitoon. Pienen kylän elämä kulki onnellista arkeaan sotien välisen ajan ja vielä aina 1960-luvulle, kunnes maaseudun murroksessa kuin yhdellä moukariniskulla kylä tyhjentyi — kymmenien itäsuomalaisten kylien lailla. Ihmiset katosivat kuka minnekin, osa etelään, osa lähikaupunkiin, osa mullan alle sodan aiheuttamiin vammoihin. Maaseudun murros vei erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa merkityksen lukemattomien ihmisten elämältä ja juurilta!

Kaikki nämä kadonneitten kylien ihmiset kaipasivat koko ikänsä vanhuuteen saakka kotikylään, jota ei enää ollut. Koulua ei ole. Talot ovat nykyllään, lauta oven yli lyötynä, navettojen kivijalka sortunut. Mennyt aika on vain muistoissa! Lukemattomien äitien lailla äitini palasi muistoissaan ja unissaan tuohon turvalliseen kotikylään kaikki elämänsä vuosikymmenet ja sitä enemmän, mitä kumaraistemaksi hänen ruotonsa kävi. Koti ja kotikylä oli antanut hänen elämälleen pohjan, jonka varassa hän jaksoi. Se oli hänelle Luvattu maa. Onnen ja siunauksen tyyssija!

Hänen elämänsä käännekohta oli opistovuosi Kylänlahdessa. Siellä hän opetteli ompelemaan vaatteita, sai elinikäisiä ystävyssuhteita, katseli maailmaa kotikylää kauemmas. Opiston juhlakuvissa hänellä on päällään körttiopistoista tuttu musta juh lamekko, pienellä pitsiompelella kauluksessa. Sitten hän palaa opistosta kotiin, menee naimisiin naapurikylään, kasvattaa lapset, tekee yötä päivää työtä pienviljelystalossa, kohtaa musertavat iskut, kun hän alle 50 vanhana menettää kuolemalle puolen vuoden aikana äitinsä, puolisonsa ja tyttärensä.

Me olemme täällä Itä-Suomessa kaikki näitä kodittomia. Kotikylämme, lapsuutemme on kadonnut. Kotikylää ei enää ole. Olemme juurettomia ja kodittomia. Kantaako meitä tai lapsiamme lapsuudenkodin lämmin turva tai ympäröivän kylän huolenpito, vanhempien rukous, saati pyhäkoulun tai opistovuoden lämmin syli? Antaako tämä moderni elämänmuotomme enää pohjan lapsillemme onnelliseen lapsuuteen, kasvuun ja omaan elämään kurkottamiseen?

Ajattelen, että tämä äitimme ja tuhansien muiden äitien lapsuuden kylän katoaminen ja elämän tuomat raskaat iskut ovat järkyttävällä tavalla tulleet nyt uudelleen esiin. Joka päivä tämä vyöryy

eteemme tiedotusvälineissä. Se on ukrainalaisten äitien ja lasten päivä tänään. Ei ole kotia. Juuret on katkaistu. Kotikylää ei enää ole. Kaikki kodin ja kotikaupungin lämmin, ihana muisto on raunioina. Olemme katselleet, kuinka säälimätön hyökkääjä paholaisen lailla tuhoaa, raiskaa, surmaa ja karkottaa pois ihmiset kodeistaan ja kotiseuduiltaan. Miljoonat ihmiset pakolaisina kaipaavat juuriaan, lapsuutensa kotia, perhettä, kodin lämmintä syliä. Paholaisen tarkoitus on rikkoa ihmisten arki, yhteinen koti, turvallinen lapsuus, lastemme ja nuorten tulevaisuus ja synnyttää meissä epätoivoa, vihaa, toivottomuutta.

Kuolinvuoteellaan äitini palasi yhä uudelleen lapsuutensa kotikylään. Hän näki unia tuosta ajasta, muisteli heitä kaikkia, jotka tuolloin muodostivat hänen onnellisen lapsuutensa elämänpiirin. Eräässä unessaan hän kiertää naapureita: Ahomäkeä, Piitulaa, Nuutilaa, Harjua. Kaikilta heiltä hän pyytää itselleen lainaksi juhlamekkoa, jota hänellä ei nyt ole. Opistovuoden jälkeen hän oli ommellut kaikille näille ystävilleen juhlamekot. Nyt kun hän itse olisi sellaisen tarvinnut, ei kenelläkään ole hänelle sitä unessa antaa. Kuuntelemme kyynel silmässä sairastuvuuteen vierellä hänen kertomustaan tuosta unesta. Ymmärsimme äitimme lailla sen merkityksen. Ja kun hän oli kuollut, palasimme hänen pieneen asuntoonsa etsiäksemme vaatetta, johon hänet arkuun pukisimme. Ja siinä hänen vaatekaappinsa ovesa kuin silmiemme eteen jätettynä on henkarissa musta juhlamekko, aivan kuin hänen kansanopiston aikaisessa kuvassaan, kauluksessa pieni pitsireunus. Siihen me hänet puemme arkuun viimeistä matkaa varten.

Ajattelemme, että Hyvä Jumala on antanut hänelle juhlamekon, jonka alta ei synnin arvet, musertavat iskut tai ikuinen ikävä lähimmäisten luo enää näy. Hänet on puettu siihen. Hän saa lopultakin tulla takaisin kotiin. Siellä on Luvattu maa. Siellä odottavat jo kaikki lapsuuden ja nuoruuden naapurit, isä, äiti, kaikki sisarukset. Siellä ovat puoliso, Hanna-tytär, kaikki poisnukkuneet ystävät. Lapsuuden elämänpiiri sulkeutuu. Kaikki he ovat kotona. Mitään ei puutu. Kaikki on hyvin.

Mekin ymmärrämme, että meidän matkamme päättyy kerran. Emme ole tulleet tänne jäädäksemme. Olemme tämän kaidan tien matkalaisia koko elämämme surujen, menetysten, elämän antamien iskujen ja ilon hetkienkin satuttamina. Mutta kun palaamme kotiin, on taivaassa kuin kesäinen lämmin päivä kotikylän lapsuudenkodin pihamaalla. Ketään ei puutu. Kaikki ovat koolla. Kaikki on hyvin.

Saata oi Kristus sinne perheemme, ystävämme, läheisemme, sodan rikkomat Ukrainan lapset, äidit, vanhukset! Saata oi Kristus sinne meidät kaikki!